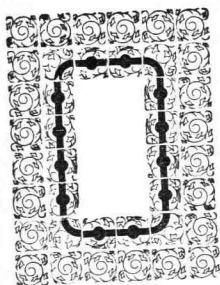

Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Σοσιαλισμός, ἤτοι ἡ προσηγορία δι' ἧς χαρακτηρίζονται τὰ σκοποῦντα συστήματα τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς Κοινωνίας, καίτοι μὴ ἐκφράζουσα σαφῆ καὶ ὀριστικὴν ἔννοιαν, καίτοι μὴ ἤττον παρίστησιν τὴν ἐν γένει ἀντίθεσιν τοῦ κοινωνιολογικοῦ στοιχείου, « Socialisme » πρὸς τὴν ἰδιονομίαν, ἢ τὴν ἀτομικὴν αὐτονομίαν, « Judividualisme ». Τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα ἀφ' ἑνὸς μὲν, τῆς κοινωνίας ἐν συνόλῳ θεωρουμένης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἰδιονομίας, ἐκ τῆς προσηκούσης συναρμολογίας τῶν ὁποίων ἤθελε παραχθῆ ἡ ἑρρυθμὸς κοινωνικὴ ζωὴ, ἐνιαχοῦ συγκρουόμενα, ἢ ἀντιστρατευόμενα πρὸς ἄλληλα, παριστῶσι δύο δυνάμεις πολεμίας· ὥστε πᾶσα διάταξις νομοθετικὴ, πᾶσα κοινωνικὴ θεωρία σκοποῦσα τὴν ὠφέλειαν μιᾶς ἢ πλείονων κοινωνικῶν τάξεων, ἐπὶ βλάβῃ ἄλλων τινων, ἢ ἐπὶ προσβολῇ ἰδιωτικῶν δικαιωμάτων, ἀνεγνωρισμένων ὡς τοιούτων ὑπὸ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, μετέχει τῶν κοινωνιοκρατικῶν συστημάτων.

Ἡ κοινωνιοκρατία ἢ ὁ « Socialisme » παρίσταται ὑπὸ ποικίλης μορφῆς κατὰ χρόνους καὶ τόπους διαφόρους. Ἀκρότατος δὲ βεβηλὸς τῶν κοινωνιοκρατικῶν συστημάτων, εἶναι ἡ κοινοκτημοσύνη, ἢ καταστρέφουσα τὸ ἴδιον, ὡς καὶ ἡ περὶ ἰσότητος τῶν μισθῶν θεωρία τοῦ Owen καὶ τοῦ Louis Blanc, ἡ θυσιαζούσα εἰς τὴν ἀπόλυτον ταυτότητα, τὸ ἐκάστω προσῆκον, ἢ ἐκλαμβάνουσα πάντας τοὺς ἐργάτας, ὡς μονάδας ἴσης ἀξίας καὶ πᾶραγνωρίζουσα οὕτω τὴν περὶ τὸ ποιὸν τῆς ἐργασίας ποικιλίαν.

Κατὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω διατυπωθεῖσαν γενικωτάτην καὶ θεμελιώδη ἐννοιαν τοῦ Σοσιαλισμοῦ, ἢ τῆς κοινωνιοκρατίας, ὁ Σόλων ἦτο πράγματι Σοσιαλιστής, καθότι διὰ τῆς «Σεισραχθείας», ἦτοι διὰ τῆς νομοθετικῆς διατάξεως, δι' ἧς οἱ ἐνδεεῖς ἰδίως πολιτικῶν ἀπέσειον τὸ δυσδύστακτον τῶν χρεῶν ἄχθος, πρῶτον μὲν ἀπήλλαξε τὰ κτήματα τῶν ἐπιβαρυνουσῶν αὐτὰ ὑποθηκῶν, ἀνελὼν τὰ συμβόλαια.

«Σεμνύνεται γὰρ Σόλων ὅτι τῆς προὔποκειμένης γῆς ὄρους ἀνείλε πολλοῦ πεπηγότας πρόσθεν δὲ δουλεύουσα, νῦν ἐλευθέρα.»

Ἄλλὰ δεύτερον, ὑπάρχει ὁμολογούμενον ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος, οἱ ἀκτῆμονες πολιτικῶν, οἱ μὴ δυνάμενοι διὰ πραγματικῆς περιουσίας νὰ ἐξασφαλίσωσι τοὺς δανειστὰς αὐτῶν, ὑπεχρέουν αὐτοῖς τὰ σώματα αὐτῶν καὶ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως καταδικάζοντο, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως πληρωμῆς, εἰς δουλείαν. Ὁ Σόλων θεωρήσας, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο τῶν δανειστῶν ἦτο ὑπέρογκον καὶ ἀντέβαινεν ὡς λέγομεν σήμερον εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν, «τῶν ἀγωγίμων πρὸς ἀργύριον γεγονότων πολιτῶν, τοὺς μὲν ἀνήγαγεν ἀπὸ ξένης ὅπου πολλοῦ ἐπλανῶντο, τοὺς δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ δουλεύοντας ἐλευθέρους ἐποίησε.»

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἐπιφανέστατος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Περικλῆς, καταδημαγωγούμενος ὑπὸ τοῦ μεγαλόφρονος Κίμωνος, ἐτρέπη εἰς τὴν τῶν δημοσίων χρημάτων διανομήν, καὶ κατίσχυσεν αὐτοῦ «θεωρηκοῖς τε καὶ δικαστικοῖς λήμμασιν, ἄλλαις τε μισθοφοραῖς καὶ χορηγίαις συνδεκάσας τὸ πλῆθος.»

Ὡσχύτως δὲ καὶ ὁ Τιβέριος Γράκχος θεωρεῖται ὡς ἀνήκων εἰς τὴν φιλάνθρωπικὴν ὁμάδα τῶν κοινωνιολόγων, ἅτε ἐπιζητήσας ὑπὲρ τῶν πενεστέρων, τὸν τε ἀναδασμὸν τῶν γαιῶν, κατὰ τῶν κατεχόντων γαίας ἐκτάσεως ὑπερβανούσης τὰ πεντακόσια πλέθρα, «jugera», καὶ τὴν διανομήν τῆς δημοσίας γῆς, διὰ τῆς ἐπομένης πρὸς τὸν δῆμον λίαν συγκινητικῆς ἐκτραγωδήσεως τῆς δεινῆς καταστάσεως τῶν πενεστέρων.

«Τὰ μὲν θηρία, ἔλεγε, τὰ τὴν Ἰταλίαν νεμόμενα, καὶ φωλεὸν ἔχει, καὶ κοιταῖον ἐστὶν αὐτῶν ἐκάστω καὶ καταδύσει, τοῖς δὲ ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας μαχομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν, ἀέρος καὶ φωτός, ἄλλου δ' οὐδενός μέτεστιν, ἀλλ' αἰοικοὶ καὶ ἀνίδρυτοι μετὰ τέκνων πλα-

νώνται και γυναικῶν· οἱ δ' αὐτοκράτορες ψεύδονται, τοὺς στρατιώ-
τας ἐν ταῖς μάχαις παρακαλοῦντες ὑπὲρ τάφων καὶ ἱερῶν ἀμύνεσθαι
τοὺς πολεμίους. Οὐδενὶ γὰρ ἔστιν οὐ βωμὸς πατρῶος, οὐκίηρίον προ-
γονικόν, τῶν τοιούτων Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἄλλοτρίαις τρυφῆς καὶ
πλούτου πολεμοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσι, κύριοι τῆς οἰκουμένης εἶναι
λεγόμενοι, μίαν δὲ βῶλον ἰδίαν οὐκ ἔχοντες.»

Τὰ ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος μέχρι τοῦ 1850, παραχθέντα κοινωνιο-
κρατικὰ συστήματα, ὧν ἡ προεξάρχουσα ἰδέα ὑπῆρξεν ἡ κοινωνικη-
μοσύνη, ἡ καταστρέφουσα τὸ ἴδιον καὶ τὸ προσωπικόν, ἡ ἡ ἰσότης
τῶν μισθῶν, ἡ ἀντιβαίνουσα πρὸς τὴν μεγίστην ποικιλίαν περὶ τε
τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν δραστηριότητα τῶν ἐργατῶν, ἡ ὁ ἀναγκα-
στικός συνεταιρισμός, ὁ παραβιάζων τὴν ἐκάστων ἐλευθερίαν, ἡ ἡ
κατάργησις τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου, ἡ διασπῶσα τοὺς οἰκογενεια-
κοὺς δεσμούς, ἡ τέλος ἡ τυραννικὴ ἐπέμβασις τῆς πολιτείας, εἰς τὴν
σφαῖραν τῶν ἰδιωτικῶν ἐνεργειῶν, παρηγωνισθήσαν σήμερον, ἅτε
ἀπάδοντα πρὸς τὸ δίκαιον, πρὸς τὸν πνευματικὸν καὶ τὸν βιομη-
χανικὸν βίον τῶν νεωτέρων ἔθνῶν.

Ἀπὸ δὲ τοῦ 1850, κινεῖται διευπλώθησαν θεωρίαι, σκοποῦσαι μὲν
τὴν ἰσοποίησιν τῶν κοινωνικῶν τάξεων καὶ ἰδίως τὴν ἀνόρθωσιν τῆς
πολυπληθοῦς τάξεως τῶν ἀκτημόνων ἐργατῶν, ἀλλ' ἐξ ἡμαρτημέ-
νων δ' αὖθις πηγάζουσαι ἀρχῶν, ἀντιφάσκουσαι πρὸς ἀλλήλας καὶ
ἀμοιροῦσαι ὡς ἐκ τούτου, ἐπιστημονικῆς καὶ πρακτικῆς σπου-
δαιότητος.

Τοιαύτη ἐν πρώτοις ἡ δοξασία ἣτις ἐκ τῆς ἰσχυροῦς ἐφαρμο-
σθῆ, ἠθέλε καταστρέψει καὶ κεφάλαια καὶ πλοῦτον καὶ βιομηχανίαν·
ἡ δοξασία λέγω, καθ' ἣν ἀπὸ ἐκ τῆς ἐργασίας παραγόμενον τῶ ἐρ-
γάτῃ ἀνήκει.»

Οἱ κοινωνιολόγοι ἐπιχειροῦντες νὰ δικαιολογήσωσι τὸν ἰσχυρισμὸν
τούτον, ὑπενηυμίζουσι ὅτι κατὰ μὲν τὸν Ἀδὰμ Σμιθ, τὸν πατέρα
τῆς ἐπιστήμης, ἡ πολυχέμων καὶ ἀέννητος τοῦ πλούτου πηγὴ, εἶναι
ἡ ἐργασία, κατὰ δὲ τοὺς οἰκονομολόγους, ἡ ἰδιοκτησία ἐξ αὐτῆς
πάλιν τῆς ἐργασίας ἐπήγαγεν· ἀλλ' ἡ ἐργασία λέγουσι, καὶ τοι οὕσα
ἡ πηγὴ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἰδιοκτησίας, ὅτε μὲν ἀνατιμᾶται,
ὅτε δὲ ὑποτιμᾶται ἕνεκα διαφόρων ἐμμεταβλητῶν περιστάσεων, ἐπὶ
βλάβῃ τοῦ ἐργάτου καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ κεφαλαιούχου· δέον λοιπὸν

νὰ ὑπαχθῶσι τὰ κεφάλαια τῇ ἐργασίᾳ καὶ νὰ ἐκλείψῃ ἡ μίσθωσις ἐργασίας, χορηγομένης τοῖς ἐργάταις πιστώσεως ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὅπως χειραφετηθῶσιν οὗτοι διὰ παντός, ἀπὸ τῆς καταθλίψεως τῶν κεφαλαιούχων. Διὰ τῆς τοιαύτης μεταρρυθμίσεως, τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας παραχγόμενον θέλει ἀνήκει τῷ ἐργάτῃ καὶ μόνῳ αὐτῷ.

Πρὸς τοιαύτας παραδόξους ἀξιώσεις ἢ ἀπάντησις εἶναι εὐχερὲς στάτη.

Βεβαίως, ἐὰν τὸ καταβληθὲν ἐν τῇ παραγωγικῇ ἐργασίᾳ κεφάλαιον, ἀνήκει τῷ ἐργάτῃ, οἷον τὸ δέρμα ὅπερ συρράπτει ὁ ὑποδηματοποιός, τὸ νῆμα ὅπερ κατεργάζεται ὁ ὑφάντης, ὁ σίδηρος ὃν σφυρηλατεῖ ὁ σιδηρουργός, ὁ ἀγρὸς καὶ τὰ κλήματτα, ἅτινα φυτεῖ ὁ ἀμπελοουργός, κτλ. οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτε τὸ σύνολον τοῦ ἐκ τῆς ἐργασίας παραχθέντος ἀνήκει τῷ ἐργάτῃ. Ἄλλ' ἐὰν ὁ ἐργάτης οὗτος δι' ἄλλοτρίου κεφαλαίου καὶ ἀγροῦ παρήγαγε τὸ ἐν λόγῳ προϊόν, οὐδὲως δύναται νὰ ἀξιοῖ ὅτι τὸ παραχθέν, αὐτῷ μόνῳ ἀνήκει, ἐν ᾧ ἔνευ τοῦ κεφαλαίου, ὁ ἐν λόγῳ ἐργάτης ἤθελε σχολάζει καὶ στερηθῆ τοῦ πόρου ὃν παρέχει σήμερον αὐτῷ ἡ ἐργασία. Οἱ θιασῶται τοῦ Προυδῶνος, τοῦ Λασκάλ, καὶ τοῦ Karl Marx ἀντιτάττουσι πρὸς ταῦτα, ὅτι ἡ πολιτεία χορηγοῦσα ἀτόκους πιστώσεις «*credit gratuit*» τοῖς ἐργάταις, ἀπαλλάττει αὐτοὺς τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐκμισθῶναι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, ἢ τοῦ προσφεύγειν εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν κεφαλαιούχων. Ναι· ἀλλὰ πόθεν θέλει ἀρύεσθαι ἡ πολιτεία τὰ πρὸς χορήγησιν πιστώσεων ἀπαιτούμενα κεφάλαια; ἐκ δανείων, ὅπερ ἐστὶν ἐκ φόρων. Δέον λοιπὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ συστήματος τούτου, οἱ διὰ τῆς φιλοπονίας αὐτῶν ἀποκτήσαντες μικρὰν τινα περιουσίαν, νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς βάρη, ὅπως χορηγηθῶσι πιστώσεις εἰς ὠρισμένης τιнос τάξεως πρόσωπα, ὃν ἡ πολιτεία ἀγνοεῖ τὸ ἀξιοχρεόν· ἐνοεῖται δ' ἄλλως, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐκτελοῦσα τραπεζιτικὰς ἐργασίας, χορηγοῦσα λέγω, ἀτόκους πιστώσεις εἰς ἰδιώτας, θέλει ἀναποδράστως διαχειρίζεσθαι τὰ δημόσια χρήματα κατὰ τὰς πολιτικὰς προθέσεις τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνώντων, ἐπὶ μεγίστη βλάβῃ τῆς πολιτείας.

Ὡστε φορολογία ἄδικος καὶ ἑτεροβαρής, χρεωκοπία καὶ πολιτικὴ διαφθορά, ἰδοὺ τὰ ἐπιζήλια ἀποτελέσματα τῆς κυριωτάτης ταύτης μεταρρυθμίσεως. Οἱ ἐπιχειροῦντες διὰ τοιούτων ἀνεπιδέκτων σπου-

δαίας συζητήσεως σοφισμάτων νὰ διαστρέψωσι τὴν διάνοιαν ἀνθρώπων φιλοπόνων μὲν, ἀλλ' ἀπόρων καὶ ἀπαιδευτῶν, μεγάλην ἀναλαμβάνουσιν εὐθύνην. Τὴν πρὸς τοὺς ἐργάτας συμπάθειαν αὐτῶν ἤθελον κάλλιον ἐπιδείξει, ἐὰν ἐπεχείρουν νὰ πείσωσιν αὐτούς, ὅτι ἐργάτης χρώμενος ἀλλοτρίῳ κεφαλαίῳ, δὲν γίνεται κύριος ὀλοκλήρου τοῦ παραχθέντος προϊόντος. Ὅπως δὲ καταστήσω καταδηλωτέραν τὴν ὁμολογουμένην ταύτην ἀλήθειαν, ὑποθέτω ὅτι ἀπλοῦς ἐργάτης ὢν συνάμα κύριος εὐτελοῦς κεφαλαίου, οἶον πελέκεως, ἀξίνης, σκαπάνης, πρίονος, ἀρότρου, ζεύγους βοῶν, ἀντὶ νὰ ποιήσῃ ἄμεσον χρῆσιν τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἐκμισθώνει αὐτό. Ἀλλὰ ποιῶν τοιαύτην χρῆσιν τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, δὲν δικαιούται τάχα ὡς παραχθέντος προϊόντος; Ἀναντιρρήτως· ἐξ οὗ δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἐργάτης ὁ καταβαλὼν μόνον τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, πρὸς παραγωγὴν ὠρισμένου πράγματος, δὲν καθίσταται κύριος τοῦ ὅλου προϊόντος.

Οἱ αὐτοχειροτόνητοι προστάται τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἐπιχειροῦντες διὰ τοιούτων σοφιστικῶν τεχνασμάτων, ν' ἀπογυμνώσωσι τοὺς πλουσίους, ὅπως καλύψωσι τὴν γυμνότητα τῶν ἀπόρων καὶ ἀκτημόνων, διακλυθάνουσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν καὶ οὐδόλως λύσουσι τὸ κοινωνικὸν ζήτημα· καθότι μετ' οὐ πολὺ, οἱ τέως ἄποροι, γινόμενοι κεφαλαιοῦχοι, θέλουσιν ἐκ περιτροπῆς ἀπογυμνωθῆ καὶ ἐπανεέλθει εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν καὶ ἡ κοινωνία θέλει παριστᾶ οὕτω τὸ οἰκτρὸν θέαμα πάλιν καταστρεπτικῆς καὶ ἀσκόπου, καθ' ἣν ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἀποταμίευσις, αἱ πηγαὶ αὐταὶ τοῦ κεφαλαίου, συστηματικῶς πολεμούμεναι, θέλουσιν ἐξοστρακισθῆ.

Εἶπον ὅτι ἡ πρὸς ἐπανόρθωσιν καὶ χειραφέτησιν τῆς ἐργατικῆς τάξεως καινὴ περὶ καταργήσεως μισθοῦ θεωρία, καὶ ἄδικος ἀποδοεῖ κινύεται καὶ καταστρεπτικὴ τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου. Παρατηρητέον προσέτι, ὅτι ἡ ἐκμισθωσις τῆς ἐργασίας εἶναι δικαίωμα τοῦ ἐργάτου, τοῦ διατελοῦντος ἀλλοτρίῳ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ μὴ δυναμένου νὰ περιμένῃ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτῆς ὅπως λάβῃ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ ἀμοιβήν. Ὑπὸ ταύτην δὲ τὴν ἐποψιν, ἡ ἐκμισθωσις ἐργασίας εἶναι σύμβασις πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς συμβαλλομένους ὠφελιμωτάτη.

Ἄλλ' ἄρα γε οἱ κοινωνιολόγοι οἱ ἐπιζητοῦντες τὴν κατάργησιν

τῆς μισθώσεως τῆς ἐργασίας, δὲν ἀντιφάσκουσι πρὸς ἑαυτοὺς προ-
κηρύττοντες τὸ δόγμα τοῦ «droit au Travail», ἤτοι τὸ δικαίωμα
τῶν ἐργατῶν ἐπὶ τῆς ἐπὶ παροχῇ ἐργασίας ἀντιμισθίας, ὅπερ ἀντι-
στοιχεῖ πρὸς τὸ καθήκον τῆς πολιτείας τοῦ σιτίζειν καὶ τροφοδοτεῖν
τὴν ἐργατικὴν τάξιν ἀντὶ παροχῆς ἐργασίας ; Ἄλλ' οὕτω δὲν ἀνα-
γνωρίζουσι τὴν ὑπαρξίν, τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς μι-
σθώσεως ἐργασίας ; Βεβχίως ἡ πολιτεία ὀφείλει ἀπέναντι ἐκτάκτων
περιστάσεων, ὧν ἕνεκα ἡ ἐργατικὴ τάξις ἀκουσίως σχολάζει νὰ τείνη
χεῖρα ἀρωγὸν τοῖς ἐργάταις, παρέχουσα αὐτοῖς ἐπὶ μισθῷ ἐργασίαν,
ἀλλ' ἡ θυσία αὕτη ἔχει λογικὰ καὶ ἐφικτὰ ὄρια, δηλ. δέον νὰ ρυθμι-
ζῆται κατὰ λόγον τῶν δυνάμεων καὶ τῶν πόρων τοῦ Κράτους·
ἄλλως ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ σύστημα τῶν ἐθνικῶν ἐργοστασίων, ἅτινα
ιδρυθέντα δημαγωγικῶς κατὰ τὸ 1848, ἔντε τῇ Γαλλίᾳ καὶ ἐν
Πρωσσίᾳ, ἀπεδείχθησαν ἀληθῆ ἀργοτροφεῖα, ὀλέθρια οὐ μόνον ὑπὸ
τὴν οἰκονομικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἔποψιν.

Πλεῖστοι οἰκονομολόγοι ἀναγνωρίζοντες τὰ ἐκ τοῦ γεωργικοῦ
βίου καὶ τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας πηγάζοντα μεγάλα ἠθικὰ καὶ
πολιτικὰ πλεονεκτήματα, πολεμοῦσι μὲν τὰς διὰ κατακτήσεων ἀρ-
παγῶν καὶ δημεύσεων, ἢ δυνάμει ὀλιγαρχικῶν θεσμῶν σχηματι-
σθείσας καὶ διατηρουμένας εὐρυτάτας ἀκινήτους κτήσεις, «Latifun-
dia» τὰς συνεπαγομένους τὴν ἀκτημοσύνην τῶν πολλῶν, τὴν
μεγίστην ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνισότητά καὶ ἀνωμαλίαν καὶ τὰς κατὰ
τῶν καθεστώτων δυσμενεῖς τοῦ λαοῦ διαθέσεις, ἐξυμνοῦσι δ' εὐλό-
γως τὸν δημοκρατικὸν θεσμὸν τῆς ἰσοκληρίας, ἐπὶ τῶν ἐξ ἀδικηθέντων
κληρονομιῶν.

Ἄλλὰ καίτοι τοιαύτας πρεσβεύοντες ἀρχὰς καὶ ἀναγνωρίζοντες
ὅτι ἡ ἀκίνητος κτήσις δὲν διατελεῖ ἄσχετος πρὸς τὰς εὐλόγους
ἀξιώσεις τῆς ὅλης κοινωνίας, οὐδόλως κηρύττονται ὡς οἱ κοινωνιο-
λόγοι, πολέμιοι τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας· τοῦναντίον, ἐπιζητοῦσι
τὴν ἰσότητά ἐν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ, ἄνευ διακρίσεως φύλου ἢ
ἡλικίας, τὴν ἀκόλυτον κυκλοφορίαν τῶν κτημάτων, τὴν κατάργη-
σιν τῶν ἀποκλειστικῶν προνομίων, τὴν ἄρσιν ἐπομένως μίξ τῶν
κυριωτέρων ἀφορμῶν τῆς ἐχθρότητος τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν μεγάλων
κτησεων καὶ τὴν παγίωσιν τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ ἀδελφότη-
τος τῶν πολιτῶν.

Ἄλλ' οἱ κοινωνιολόγοι ἐφαπτόμενοι τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ζητοῦσι τὴν κατάργησιν τῶν ὀλιγαρχικῶν θεσμῶν, ἀλλὰ πολεμοῦσιν αὐτὴν τὴν ιδιοκτησίαν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ γῆ μὴ οὖσα προϊόν τῆς ἐργασίας εἰς οὐδὲνα ἀνήκει· ἀλλὰ τούτου δοθέντος, δὲν ἀντιφάσκουσι πρὸς τὸ ἐκυτῶν δόγμα, ἀξιοῦντες ὅτι δέον ἡ γῆ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πολιτείαν, ἢ ὅπως διανεμηθῇ προσηκόντως τῇ ἀκτήμονι τάξει, ὡς ἀξιοῖ ὁ Parnel, περὶ τῆς ἐν Ἰρλανδίᾳ ιδιοκτησίας, ἢ ὅπως ἀδιανεμήτος διατελοῦσα καταμένῃ εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου, «nationalisation of land» κατὰ τὸ δόγμα τὸ κοινοκρατικόν, «collectivisme», ὅπερ ἀσπάζεται ὁ Δάβιτ ἐν Ἰρλανδίᾳ.

Ἐννοεῖται δέ, ὅτι καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις, οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἐπὶ τῆς γῆς κυριότητα, ὑφ' ἑτέραν τινα μορφήν παραδέχονται αὐτήν, καθότι καὶ ἂν αἱ νῦν ιδιοκτῆται γαῖτι περιέλθωσιν εἰς τὴν πολιτείαν καὶ καταμένωσιν εἰς τὴν κυριότητα αὐτῆς, ὡς ἐθνικαὶ γαῖται, τί ἐμποδίζει λαὸν νομαδικόν, λαὸν ἀκτῆμονα ὡς ἦσαν οἱ Μογγόλοι οἱ εἰσβαλόντες ἐν Σινικῇ, ἢ οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Γερμανοὶ οἱ εἰσβαλόντες εἰς τὸ Ῥωμαϊκόν κράτος, ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ κύρος τῆς τοιούτης κυριότητος, δυνάμει τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ἡ γῆ μὴ οὖσα προϊόν τῆς ἐργασίας, ἢ εἰς τὴν ὅλην ἀνθρωπότητα ἢ εἰς οὐδὲνα ἀνήκει;

Ἀνακεφαλαίων τὰ προεκτεθέντα παρατηρῶ, ὅτι ὁ ἐμβριθῶς καὶ εὐσυνειδήτως μελετήσας τάτε ἀρχαιότερα καὶ νεώτερα κοινωνιολογικὰ συστήματα, ὁ ἄνευ προκαταλήψεως ἐπιζητῶν τὸ δίκαιον καὶ τὸ τῇ πολιτείᾳ συμφέρον, πείθεται ὅτι τὰ προεκτεθέντα πηγάζουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐξ ἀρχῶν ἡμαρτημένων· καὶ μὲν πρὸς φιλανθρωπικόν τινα σκοπὸν τῆς τῶν πολλῶν ὠφελείας ἀποβλέπουσιν, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ ἐξ ἧς ἀπορρέουσιν, ἐρείδεται πολλὰκις ἐπὶ βάσεως σαθρᾶς καὶ στερεῖται πρακτικῆς ἀξίας.

Οἱ τὰς ἀρχὰς ταύτας ἀσπαζόμενοι, ἐκ καθέδρας ἢ μὴ κοινωνιολόγοι (1), λησμονοῦσιν ὅτι ἡ νεώτερα κοινωνία λειτουργεῖ κυρίως διὰ τῆς ιδιωτικῆς ἐνεργείας, τῆς ιδιοκτησίας, τοῦ συνεταιρισμοῦ, τῆς πίστεως καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δυνάμεων καὶ ὅτι πολεμοῦντες τὰ στοιχεῖα ταῦτα, συμπνίγουσιν αὐτὴν τὴν κοινωνικὴν ζωὴν· ὅτι ἡ

(1) Τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ ἐχρήσατο πρῶτος ὁ Ὀπενχάιμ, μέλος τοῦ Γερμανικοῦ Κοινοβουλίου.

ἐνέργεια τῆς πολιτείας, ἤτοι τῆς δυνάμεως τῆς ἐκπροσωπούσης τὴν πολιτικὴν ἐνότητα τῆς ὅλης κοινωνίας, ἀναγκάσιως ῥυθμίζεται διὰ τινων λογικῶν περιορισμῶν ἀναγκαιῶν μὲν, μετακινουμένων δὲ κατὰ τόπους καὶ χρόνους, καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστου ἔθνους, ἀλλ' ὅτι ἡ πολιτικὴ ζωὴ, ὡς καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἐνοργάνων ἐξαφανίζεται, ἅμα τῇ συστολῇ ἢ τῇ διακοπῇ τῶν ἐλευθέρων λειτουργιῶν, τῶν κατ' ἰδίαν προσώπων, δι' ὧν ἐκδηλοῦνται οὕτως εἰπεῖν οἱ παλμοὶ τοῦ κοινωνικοῦ σώματος.

Οἱ κοινωνιολόγοι παραγνωρίζουσιν ἑτέραν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἢς τὴν διαχειρίσιν ἐπιζητοῦσι πρὸς ἀναμόρφωσιν τῆς κοινωνίας, δὲν δύναται διὰ διατάξεων αὐθαιρέτων νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ οἰκονομικὸν καθεστὸς τῶν χριστιανικῶν ἔθνων, καθόσον ἡ πλουτολογικὴ αὕτη κατάστασις εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὁ φυσιολογικὸς ὄργανισμὸς τῆς κοινωνίας, εἶναι λέγω, ὁ ἀγλὸς καρπὸς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ φιλοπονίας, οὐχὶ δὲ τῆς πολιτείας. Καὶ οἱ ἰχθῦς παρατηρεῖ ὁ Spencer, ἀντὶ βραγχίων ἠδύναντο νὰ ἔχωσι προτιμότερον πνεύμονας καὶ ἀντὶ νὰ ζῶσιν ἐν τῷ ὕδατι, ἐδύναντο νὰ ἀναπνέωσιν ὡς ἡμεῖς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, ἀλλὰ ταῦτα ἀντιβάνουσιν εἰς τὸν φυσικὸν ὄργανισμὸν αὐτῶν. Ἄλλως, ἡ παράλογος ἀξίωσις τῶν κοινωνιολόγων τοῦ νὰ ὑπαγάγῃσι τὸν οἰκονομικὸν βίον τῶν νεωτέρων ἔθνων εἰς πολιτειακὰς φαντασιώδεις θεωρίας, εἶναι προφανὴς ἀναχρονισμὸς, καθότι σήμερον, ὅτε διὰ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας, τῆς δουλοπαροικίας, τῶν μεσαιωνικῶν συντεχνιῶν, καὶ πλείστων προνομίων καὶ μονοπωλιῶν ἐπιβλαβεστάτων, ὁ οἰκονομικὸς βίος χειραφετηθεὶς προήχθη εἰπὲρ ποτε ἄλλοτε, ἀδύνατον νὰ ἐπιβληθῶσι πάλιν ἐπ' αὐτοῦ, κλοιοὶ καταθλιπτικοὶ καὶ δουλικαὶ πέδαι, ἃς κατέβηκε διὰ παντός, ἢ διὰ μυρίων ἀγώνων ἀποκτηθεῖσα ἐλευθερία καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ὑλικὴ συγκοινωνία τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ἀναγνωρίζω ὅτι διὰ μόνων τῶν λογικῶν ἐπιχειρημάτων δὲν καταπολεμοῦνται αἱ ἀνατρεπτικαὶ ἀρχαὶ τῶν κοινωνιολόγων, καθότι ἐνόσω ὁ λαὸς καὶ ἰδίως ἡ ἀκτῆμων τάξις κακουχεῖται καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς πολιτείας πρὸς ἀνακούφισιν καὶ βελτίωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἀείποτε θέλει ἀποδέχεται μετὰ συμπαθείας καὶ εὐγνωμοσύνης τὰ

φαντασιώδη προγράμματα τῶν κοινωνιολόγων, αἰτίποτε θέλει ἀποκλί-
νει πρὸς τὰ δόγματα αὐτῶν, τὰ μετὰ στόμφου ἐπαγγελόμενα τὴν
εὐδαιμονίαν τοῖς ἀνθρώποις. Τὴν ὁμολογουμένην ταύτην ἀλήθειαν
ἀναγνωρίζσαντες οἱ ἔξοχοι ἄνδρες τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὁ δυστυχῆς
'Αλέξανδρος ὁ Β' αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας, ὁ Γλάδστων καὶ ὁ
Πρίγκηψ Βίσμαρκ, ἐπεχείρησαν διὰ μεταρρυθμίσεων φιλανθρωποτά-
των νὰ ἀνορθώσωσι τὴν κατάστασιν τῶν ἀναξιοπαθούτων ἀκτη-
μόνων πολιτῶν. Καὶ ὁ μὲν 'Αλέξανδρος ὑπὸ φιλανθρωποτάτων αἰ-
σθημάτων ἐμπορούμενος ἐπέβαλεν εἰς τοὺς εὐγενεῖς τῆς Μεγάλης
Αὐτοκρατορίας, τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ παραχωρήσωσι μερίδα τινα
τῶν εὐρυτάτων ἰδιοκτησιῶν αὐτῶν εἰς τὴν πολυπληθεστάτην τάξιν
τῶν δουλοπαροίκων, καὶ ἀπένειμεν οὕτω εἰς ἑκατομμύρια δεδουλωμένων
καὶ ἀκτημόνων πολιτῶν, τὰ δύο κυριώτατα ἀγκυλὰ τοῦ κοινωνικοῦ
βίου, ἐλευθερίαν καὶ ἰδιοκτησίαν. Κατεκρίθη μὲν ἐπὶ σοσιαλισμῶ, ἄλ-
λὰ τίς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος εὐεργέτης τῆς
πατρίδος του ; .

'Ἐσπύτως δὲ καὶ ὁ Γλάδστων, δυνάμει τοῦ περὶ ἀκινήτου ἰδιο-
κτησίας νόμου, περιορίσας τὸ ἀυθαίρετον τῶν «Landowners» τῆς
'Ἰρλανδίας ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μισθώματος, κατκαστήσας
δὲ τὸ μίσθωμα τοῦτο μόνιμον καὶ ἀπονεύμας τοῖς μισθωταῖς τὸ δι-
καίωμα τῆς ἐκχωρήσεως τῶν δικαιομάτων αὐτῶν εἰς τρίτους, ἀνε-
δείχθη καὶ οὗτος σοσιαλιστής, ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν εἰρηνικὴν συμβί-
ωσιν τῶν ἰδιοκτητῶν πρὸς τοὺς δυστυχεῖς καὶ ταλαιπώρους ἀκτι-
μονας μισθωτάς.

Τελευταῖον, ὁ Πρίγκηψ Βίσμαρκ, ὅστις πρό τινων ἐτῶν ἰσχυρίζετο,
ὅτι κοινωνία καλῶς ὀργανωμένη εἶναι ἐκείνη μόνη, ὅπου ἕκαστος
φροντίζει νὰ σαρώνη τὰ ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του, ὁ Πρίγκηψ Βί-
σμαρκ, ὅστις ἠσπάζετο τὴν ἀρχὴν τότε τοῦ «Laissez faire, laissez
aller» τοῦ «ἄφες ἐκάστω νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἑαυτοῦ», ἐπιβαλὼν,
δυνάμει νόμου ψηφισθέντος ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κοινοβουλίου, «τὴν
ὑποχρέωσιν εἰς μὲν τοὺς ἐργάτας, ὧν ὁ μισθὸς δὲν ὑπερβαίνει ἐπὶ τὰ
φράγκα καθ' ἑκάστην, ν' ἀσφαλίζωνται κατ' ἐνδεχομένων νοσημά-
των, εἰς δὲ τοὺς ἐργοδότης νὰ καταβάλλωσιν ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν
τῶν εἰς τὰ κατὰστήματα αὐτῶν ὑπηρετούντων, τὸ τρίτον τῶν ἀσφα-
λιστρῶν, παρεδέχθη καὶ οὗτος ἐν μέρει, τὰς ἀρχὰς τοῦ λεγομένου

ἐπισήμου ἢ κϋθεντικῷ σοσιαλισμοῦ, «Socialisme d' état» ἀπαρνηθεῖς τὴν ἀρχὴν τοῦ «ἄφες ἐκάστω νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἑαυτοῦ»· καὶ σήμερον δέ, τὸ αὐτὸ σχεδὸν σύστημα εἰσάγει πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐργατῶν, κατὰ τῶν ἀτυχημάτων, τῶν παραμαρτούντων τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἐπιτηδεύματος αὐτῶν.

Ἴδου δὲ πῶς ὁ μέγας οὗτος πολιτικός ἀνὴρ, ὁ δυνάμενος μεθ' ὑπερφηφνείας νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ὅτι «λύραν μὲν ἀρμόσασθαι καὶ μεταχειρῖσασθαι ψαλτήριον οὐκ ἐπίσταται, πόλιν δὲ μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν μεγάλην ἀπεργάσασθαι κτλ. ἐδικαιολόγησεν ἐνώπιον τοῦ Γερμανικοῦ Κοινοβουλίου τὰς εἰσαγομένους μεταρρυθμίσεις, τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὁποίων ἐθεώρησε καὶ ὡς καθήκον τῶν Κυβερνήσεων, καὶ ὡς ἔργον πολιτικῆς συνέσεως.

«... Ὁ βουλευτὴς κ. Βάμπεργερ, εἶπεν, ἔκρινε χθὲς τὰ καθήκοντα τῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐνόει ταῦτα Φρειδερίκος ὁ μέγας. Καθῆκον τῆς Κυβερνήσεως, κατὰ τὸν Φρειδερίκον, εἶναι νὰ ὑπηρετῇ τῷ λαῷ, ἔστω καὶ ὡς ὑποδηματοποιός, οὐχὶ δὲ νὰ ἄρχῃ τοῦ λαοῦ. Καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ ὑπηρετῶμεν τῷ λαῷ, ἀλλ' ἀξιῶ ἵνα ὁ κ. Βάμπεργερ συνυπηρετῇ ἡμῖν ὡς ὑποδηματοποιός καὶ συμπράττῃ ἡμῖν, ὅπως κατορθώσωμεν ἵνα μηδεὶς ἐκ τοῦ λαοῦ περιπατῇ ἀνυπόδητος, συμπράττῃ δὲ δραστηριώτερον ἢ μέχρι τοῦδε, ὅπως κατασκευάσωμεν τῷ λαῷ κρεῖσσονα ὑποδήματα, πρόσφορα πρὸς τὸ φλεγμαῖνον τοῦ ἐδάφους.

Προσέθηκε δὲ ὅτι μία τῶν κυριωτέρων αἰτιῶν τῶν νῦν καὶ ἐφεξῆς ἴσως ἐπιτυχιῶν τῶν ἡγετῶν τῆς ἀληθοῦς σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας, ἔγκειται κυρίως ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ Πολιτεία δὲν μετέρχεται ἀρκούσαν σοσιαλιστικὴν πολιτικὴν. Ἀφίνει κενὸν ἐκεῖ, ἐνθα οὐδόλως εἶδει νὰ ὑπάρχῃ τοιοῦτο· τὸ δὲ κενὸν τοῦτο πληροῦται ὑπὸ τῶν ταραχοποιῶν. Ἐκ τούτου δὲ προέρχεται, ὅτι τὰ ὅργανα τῆς δυνάμεως τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας εὗρηνται ἐν ἄλλαις χερσίν ἢ ἐν ταῖς χερσὶ τῆς Πολιτείας.

Ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι ὁ Σοσιαλισμὸς παρίσταται ὡς ἐξέθετο, ὑπὸ μορφᾷς διαφόρους· ἐν γένει μὲν ἐκφράζει ἀντίθεσιν τινὰ τῶν δύο συστατικῶν στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, ἤτοι τῆς ἰδιωτικῆς αὐτονόμου ἐνεργείας, καὶ τῶν ἀξιώσεων τῆς ὅλης κοινωνίας, ἀλλ' ὁ Σοσιαλισμὸς τοῦ Σόλωνος, τοῦ Λικινίου, τοῦ ἀπαγορεύσαν-

τος τὴν ἀπόκτησιν κτημάτων ἐκτάσεως ὑπερβαίνουσας τὰ 500 jugera, ὁ Σοσιαλισμὸς τοῦ Περικλέους καὶ τῶν Γράκχων, ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β', ὁ τοῦ Γλάδστωνος καὶ ὁ τοῦ Βισμάρκ, δὲν εἶναι ὁ Σοσιαλισμὸς τοῦ Owen, τοῦ Louis Blanc, τοῦ Λασάλ, τοῦ Karl Marx ἢ τοῦ Bebel.

Αἱ περὶ Σοσιαλισμοῦ ἀρχαί, αἱ κυκλοφοροῦσαι μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς Εὐρώπης, δὲν διεδόθησαν εἰσέτι παρ' ἡμῖν, ἀλλ' οὔτε εἶναι πιθανὸν ὅτι θέλουσι στρατολογήσει ἐνταῦθα νέους προσηλύτους. Οἱ Σοσιαλισταὶ πολεμοῦσι τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος τῶν ἀκινήτων· ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπάρχει σεβαστὸν παρ' ἡμῖν, καθότι οἱ πλεῖστοι εἰσὶν ἰδιοκτῆται, καὶ δι' οὐδενὸς ἀριστοκρατικοῦ θεσμοῦ διακωλύεται ἡ ἀπόκτησις ἀκινήτου ἰδιοκτησίας.

Παρ' ἡμῖν, προνομιοῦχοι τάξεις δὲν ὑπάρχουσιν. Ἄπαντες κατὰ τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα, εἰσὶν ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου· καὶ συνεισφέρουσιν ἀδιακρίτως εἰς τὰ δημόσια θάρη ἀναλόγως τῆς περιουσίας των.

Παρ' ἡμῖν, δὲν ὑπάρχει ἀνταγωνισμὸς θρησκείας καὶ πολιτείας, δὲν ὑπάρχει λέγω, κληρὸς ἀντιστρατευόμενος πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ διεκδικῶν κοσμικὴν ἐξουσίαν. Δὲν ὑπάρχουσι Βασιλικῶν δυναστειῶν ἀντίθετοι ἀξιώσεις, ὑποβλέπουσαι τὸ ἰσχυρὸν πολίτευμα, καὶ τείνουσαι πολλάκις φιλικὴν χεῖρα πρὸς τοὺς ἀναρχικοὺς.

Δὲν ὑπάρχει κόμμα δημοκρατικὸν ἐπιζητοῦν ἀθασίλευτον Ἑλλάδα· ὑπάρχουσι μὲν ἐκ φρονήματος, τινὲς δημοκρατικοί, ἀλλὰ τοῦ φρονήματος τούτου τὴν διάδυσιν οὐδεὶς ἀνέλαθεν, οὔτε ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ, οὔτε ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων.

Τὰ ἀλλαχοῦ λοιπὸν φλεγμαίνοντα ταῦτα ζητήματα, δὲν ὑφίστανται παρ' ἡμῖν. Τὸ μόνον ζήτημα τὸ διαταράττον τὸ νευρικὸν σύστημα τῶν Ἑλλήνων, εἶναι τὸ οἰκονομικὸν καὶ ἐν γένει τὸ τῆς ἀγαθῆς διοικήσεως. Ὡστε ἰδίως εἰς τοὺς ἀρχοντας ἐπιβάλλεται τὸ καθήκον τοῦ νὰ φροντίσωσιν ἐμβριθέστερον, περὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἀρχομένων. Εἰς τούτους ἀπόκειται νὰ παραδεχθῶσι καὶ ἐφαρμόσωσι περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων πόρων σύστημα αὐστηρᾶς φειδοῦς καὶ οἰκονομίας, δι' ὧν μόνων οἱ νέοι φόροι δικαιολογοῦνται ἐν τῇ συνειδήσει τῶν λαῶν.

Οὐδεὶς βεβαίως ἀρνεῖται ὅτι ἡ φορολογία εἶναι θυσία ἀναπόδραστος, καθότι δι' αὐτῆς, τὰ ἔθνη θεραπεύουσι τὰς κυριωτάτας αὐτῶν

ανάγκας και πολλάκις δι' αὐτῆς πληρώνουσι τὸ πρόστιμον τῆς ἀπερισκεψιάς τῶν Κυβερνήσεων. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἡ αὐξήσις τῶν δημοσίων προσόδων, ἢ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς νέων φόρων προκύπτουσα, διαφέρει ἀπὸ τῆς προσαυξήσεως ἢ τῆς μειζονος παραγωγικότητος, «plus value» τῶν ὑφισταμένων φόρων. Αὐτὴ μὲν εἶναι τὸ ἀλάνθαστον γνῶρισμα τῆς προαγωγῆς τοῦ πλούτου καὶ τῶν μέσων τῆς καταναλώσεως. Ἡ δὲ ἐκ τῆς ἐπιβολῆς νέων φόρων αὐξήσις τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἄνευ ἀντιστοιχοῦσης τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου αὐξήσεως, ἀφαιρεῖ μὲν νέαν τινα μερίδα τῶν ἰδιωτικῶν προσόδων, καὶ ἐλαττώνει τὰ ἐτήσια ἰδιωτικὰ ἀποταμιεύματα δι' ὧν σχηματίζονται νέα κεφάλαια, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλως ἐμφαίνει οἰκονομικὴν τινα τοῦ ἔθνους πρόοδον.

Ὁ ἰδιώτης ὅστις διὰ μειζονος φιλοπονίας καὶ καλῶς νοουμένης οἰκονομίας, αὐξάνει τὸ εἰσόδημά του, δύναται ἄνευ ἐλαττώσεως περιουσίας, νὰ εὐρύνῃ τὸν κύκλον τῶν καταναλώσεών του. Ἄλλ' ἐὰν ἀπερισκέπτως ἐπεκτείνῃ τὰς καταναλώσεις αὐτοῦ, ἢ προβῇ εἰς ἐπιχειρήσεις ἐπισφαλεῖς, τῆς προσόδου αὐτοῦ τῆς αὐτῆς μενούσης, ἀναποδράστως θέλει ἐλαττώσει τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ θέλει θάπτων ἢ βράδιον, περιπέσει εἰς ἀμηχανίαν. Εἰς τὰς αὐτὰς ἐκτίθενται περιπετεῖας καὶ τὰ ἔθνη τὰ ἐπιβάλλοντα νέους φόρους εἰς μὴ αὐξηθείσας ἰδιωτικὰς περιουσίας. Μετὰ τὴν ἐπιβολὴν αὐτῶν ἅπαντες γινόμεθα πενέστεροι καὶ δαπανῶμεν πλεῖω, πρὸς ἀπόκτησιν τῶν αὐτῶν πραγμάτων. Μὴ νομίσωμεν λοιπὸν ὅτι κατέστημεν πλουσιώτεροι διότι ἐπολλαπλασιάσαμεν τὰ δημόσια ἔσοδα δι' ἐπιβολῆς νέων φόρων, ἀλλὰ φροντίσωμεν ἰδίως περὶ αὐξήσεως τῶν φορολογησίων ἰδιωτικῶν προσόδων, ἐξ ὧν ἀρύεται τοὺς φόρους ἢ πολιτεία, ὡς καὶ περὶ μετριάσεως τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τελῶν ἢ δασμῶν, καὶ περὶ τῆς ἀφθονωτέρας ἐξαγωγῆς καὶ ἐξοδεύσεως τῶν ἐγχωρίων ἡμῶν προϊόντων, καθόσον ἢ εὐχερεστέρα αὕτη ἐξόδευσις τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, εἶνε εἰς τῶν κυριωτάτων παραγόντων τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου καὶ ὁ ἀπαραίτητος ὄρος τῆς φυσιολογικῆς οὕτως εἰπεῖν, ἰσορροπίας τῶν στοιχείων τοῦ βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ βίου.

Ἄλλως δέ, περὶ πολιτείας βουλευόμενοι μὴ λησμονῶμεν τὰ διδάγματα τῶν σοφῶν καὶ πεπειραμένων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ Ξενοφῶντος, μαρτυροῦντος «ἦτε γὰρ πενία αὐτοὺς μάλλον ἄγει ἐπὶ τὰ αἰσχρὰ καὶ ἢ ἀπαιδευσία καὶ ἢ ἀμαθία δι' ἔνδειαν χρημάτων»

ἐνίους τῶν ἀνθρώπων· ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀποφηναμένου, «δεῖ τὸν ἀληθινῶς δημοκρατικὸν ὄρα, ὅπως τὸ πλῆθος μὴ λίαν ἄπορον ᾖ, τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μοχθηρὰν εἶναι τὴν δημοκρατίαν».

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους κυριώτατα ἀντιφάρμακα κατὰ τῶν κοινωνιολογικῶν σοφισμάτων, τῶν διασαλευόντων τὸ οἰκονομικὸν καθεστὸς τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, τῶν διαστρεφόντων τὴν διάνοιαν τῶν ἀπλουστέρων, καὶ προκαλούντων τὴν ἀκολασίαν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἡ ἐκπαίδευσις λέγω, καὶ ἡ παρομαρτοῦσα αὐτῇ ἐξήμερωσις τῶν ἡθῶν, ἡ εὐπορία τῶν πολλῶν καὶ ἐπὶ τούτοις, ἡ σώφρων καὶ φιλόστοργος διοίκησις τῶν πραγμάτων τῆς Πολιτείας, ἡ πρὸς τὸ κοινὸν λειτουργοῦσα συμφέρον.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἐν δυσχερείαις κοινωνικαῖς ἀμηχανοῦντες, προσεψήφίζοντο τοῖς ὑπάτοις, τὸ «caveant consules, videant magistratus», ἤτοι «τὸ διὰ φροντίδος αὐτοῦς σχεῖν, ὥστε μηδεμίαν ἀποτριβὴν τῷ δημοσίῳ συμβῆναι»· ἀλλ' ἡ Ἑλλάς διατελοῦσα ὑπὸ διοίκησιν συστηματικῶς πολιτευομένην καὶ ὑπὸ πολίτευμα παρεμφερὲς πρὸς σκάφος ἀνερμάτιστον καὶ ὑπὸ πνευμάτων ἀντιθέτων συμπιεζόμενον, πρὸς δύναται νὰ ἐλπίζῃ ὅτι μηδεμία ἀποτριβὴ τῷ δημοσίῳ συμβήσεται; Αἱ μέλλουσαι περιπέτειαι τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος, θέλουσι λύσει ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως τὸ ζωτικὸν τοῦτο ζήτημα, τὸ ὅποσον πρὸ ἐτῶν, διατηρεῖ μετέωρον καὶ ὑπὸ χρονίαν ἀνησυχίαν τὸ δημόσιον φρόνημα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1884.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΣΟΥΤΣΟΣ.

